

Honkalahden Martat 90 vuotta

Hiihtoretki Patakahjaan 1959. Kuva Honkalahden Marttojen arkisto.

Joutsenolaisessa marttakentässä on tapahtunut 90 vuoden aikana paljon. Kerhoja on perustettu ja lopetettu. Muutettu yhdistyksiksi ja uusia yhdistyksiä perustettu. Honkalahden Martat on kokenut nousuja ja laskuja. Muutaman kerran on pysähdetty pohtimaan toiminnan jatkamisen edellytyksiä, mutta sinnikkäästi on pyristelty eteenpäin.

Alkutaival ei ollut ruusuinen. Sotavuodet ja joutsenolaisten kolme evakkomatkaa toivat uuden näkökulman ensimmäisen puheenjohtajan Aino Järvisen ajatukselle jäsenten kehittymisestä avuksi ja valoksi kotonaan sekä ympäristössään. Avun tarve oli suuri, martat olivat valmiit sitä antamaan.

Olojen tasaannuttua toiminnan keskiöön nousivat kodit ja perheet marttojen omaa hyvinvointia unohtamatta. Yhteistyö Joutsenon Marttayhdistyksen ja muiden paikkakunnan kerhojen kanssa oli tiivistä. Marttakerho oli tiivis yhteisö, jossa jaettiin ilot ja surut. Kerran jos toisenkin Honkalahdessa pakattiin autoon kukat ja vaasit ja lähdettiin tervehtimään Aravaan, juuri valmistuneeseen kerrostaloon, tai myöhemmin vanhainkotiin muuttaneita jäseniä. Syntymäpäiväsankarille laulettiin ja ojennettiin kukkakimppu, ja pöytä notkui herkkujen painosta.

Ajan myötä toiminta laajeni ja ohjelmaan tulivat vierailut ja alustukset ajankohtaisista asioista. Kansainvälisyys on kautta vuosien ollut osa Honkalahden Marttojen toimintaa. Tuli myös aika, jolloin uudet jäsenet kokivat vaikeaksi kutsua vieraita koteihinsa. Yhteistyökumppaniksi löytyi Joutsenon Opisto, jonka suojissa on voitu kokoontua.

Kerhojen ja yhdistysten lakkauttamisen taustalta löytyy jäsenistön ikääntyminen ja toimihenkilöiden puute. Honkalahtea voi pitää onnekkaana, sillä vaikka uusien puheenjohtajien, sihteerien ja muiden toimihenkilöiden löytyminen on joskus ollut työn ja tuskan takana, ei toiminta ole siihen kariutunut. Ei edes silloin, kun jäsenmäärä oli pienimmillään viidessätoista.

Honkalahden Marttakerho rekisteröityi yhdistykseksi, Honkalahden Martat ry:ksi vuonna 2007. Kenties nyt on hetki, jolloin ympyrä on sulkeutumassa. Huhtikuussa 2026 kokoonnuttiin Joutsenotalolle muiden joutsenolaisten yhdistysten kanssa pohtimaan yhden yhdistyksen vaihtoehtoa. Nähtäväksi jää, toimiiko Honkalahdessa jatkossa Joutsenon Marttayhdistyksen Honkalahden toimintaryhmä. Sitkeästi on jatkettu tähän asti, joten ei epäilystäkään, etteikö 100-vuotisjuhlia jossain muodossa vietettäisi.

Joutsenossa 16.5.2026

Mirja Rantala

Sinivuokoilla starttirahaa

Pohjoismaiden suurin emäntäyhdistys Marttaliitto perustettiin vuonna 1899. Syntysanat lausuttiin pääkaupungissa, mutta jo ensimmäisinä vuosina järjestö levittäytyi maaseudulle jakamaan emäntien arkea helpottavaa kotitalous- ja puutarhaneuvontaa.

1930-luvulla marttatoiminta kukoisti ja Joutsenossa oli marttatoimintaa monessa kylässä.

Honkalahdessa virisi ajatus oman marttakerhon perustamisesta. Sahan vaikutusalueen perheiden elanto tuli pitkälti teollisuudesta, ja naiset työskentelivät joko kodeissa tai kodin ulkopuolella.

Emäntiä ei monesta muusta kerhosta poiketen joukossa ollut.

Joutseno kuului kahden piiriliiton alueeseen. Korvenkylä, Ahola, Penttilä ja Kuurmanpohja kuuluivat Karjalan Marttapiiriliittoon. Muu osa Joutsenoa Honkalahti mukaan lukien Etelä-Saimaan Marttapiiriliittoon.

Joutsenon Honkalahden kyläkerhon
Martta-yhd. perustavaan kokoukseen
29/1-36 tuli niin vähän väkeä, että
tämä kokous tavallaan uusittuna
kutsuttiin koolle työnjohtaja Tolvaseen,
2/2-36.

Täällä valittiin toimihenkilöiksi
Honkalahden Martta-kerhon
Joutsenon kylä,
seur. henkilöt:

Puheenjohtajaksi op. rouva Aino Järvinen
vara - - - - - Saimi Kanervisto.
Sihteeriksi - - - - - Liri Veitola.
Rahastonhoitajaksi neiti Ester Pulkkinen
Lisäksi: Rouvat Aini Tolvanen, Räsänen
Samalla päätettiin joenat kerätä
uusien jäseniä sekä tilata emäntä-
lehti n. 1936.
Seur. kok. päätett. piteä 20/12-36 H:n
Kansakoululla.

Joutsenon Honkalahden kyläkerhon marttayhdistyksen perustava kokous oli tarkoitus pitää 29. maaliskuuta 1935. Siihen tuli kuitenkin niin vähän väkeä, että kokous kutsuttiin uusittuna koolle työnjohtaja Tolvaseen 2. huhtikuuta 1936. Täällä valittiin Honkalahden Marttakerhon toimihenkilöiksi seuraavat henkilöt: puheenjohtajaksi rouva Aino Järvinen, varapuheenjohtajaksi rouva Saimi Kanervisto, sihteeriksi rouva Liri Veitola, rahastonhoitajaksi neiti Ester Pulkkinen ja lisäksi rouvat Tolvanen ja Räsänen. Samalla päätettiin kerätä uusia jäseniä ja tilata Emäntälehti vuodeksi 1936.

Ensimmäiseen kokoontumiseen 20. huhtikuuta 1936 saapui

paikalle 13 jäsentä. Tilaisuus aloitettiin Martta-laululla, jonka jälkeen puheenjohtaja Aino Järvinen puhui innostuttaen Martta-työn tarkoituksesta selvittäen kuinka sen pyrkimyksenä olisi, ei ainoastaan auttaa Marttoja käytännöllisissä töissään, vaan myös henkisesti kohottaa ja virkistää yhdistykseen liittyneitä, että he voisivat kehittyä avuksi ja valoksi kotonaan sekä ympäristössään. Ylväät olivat syntysanat.

Ensimmäinen päiväkirjamerkintä 24.4.1936:

”Tänään keräsi Martta-Kerhomme sinivuokkoja ja katinliekoja. Edelliset koottiin pikku kimpuiksi, joita lähdettiin myymään 1 markasta kpl:lta. Jälkimmäisestä neuvoi rva Tolvanen palmikoimaan ja ompelemaan kynnymattoja. Yhden hän parissa tunnissa sai valmiiksikin. Se kiidätettiin myytäväksi isännöitsijään. Hyvin meni kaupaksi. Ahkeralta alku tuntuu. Pennissä markan alku. Kaiken kaikkiaan toi tämä ensimmäinen rahankeräys 63 mk. Hei vaan!”

Aluksi kokoonnuttiin joka toinen maanantai Honkalahden kansakoululla. Ettei turhien asioiden lörpöttely saisi jalansijaa, kehoitettiin jäseniä miettimään ohjelmaa seuraavia kokoontumisia varten. Puheenjohtajan innostuksesta huolimatta jäivät ensimmäiset kutoma- ja kompostointikurssit pitämättä, koska osanottajia ei löytynyt tarpeeksi. Jäsenmaksua kerättiin kolme markkaa ja kassavarojen kartuttamiseksi järjestettiin vuoden päätteeksi joulumyyjäiset.

Aktiiviset rouvat ja neidit eivät lannistuneet, vaikka toiminta lähtikin yskähdellen käyntiin. Vuonna 1937 todettiin jäsenmäärän vähentyneen kahdella eikä kursseihin ollut innostusta. Syytä haettiin kodin ulkopuolella tehtävästä työstä ja kotiaskareista. Uudesta toimintavuodesta odotettiin parempaa.

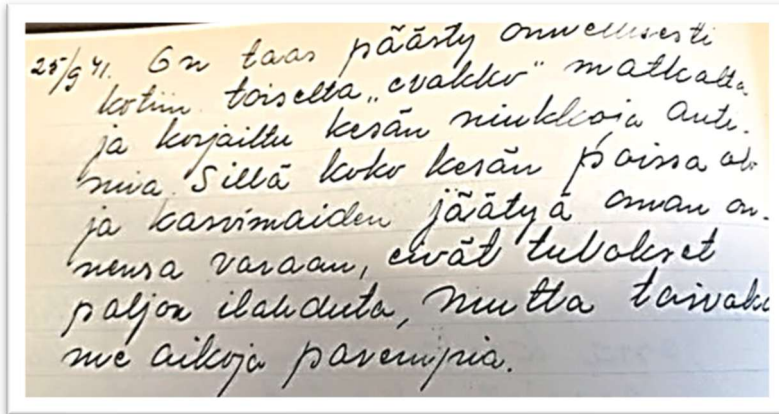
Jäsenhankinnan näkökulmasta ei senkään vuoden ensimmäisen marthaillan aihe kuulosta kovin houkuttelevalta. Martat perehtyivät ruumiin puhtauteen ja keskustelivat, miten tärkeä se on etenkin nuorille ja niille, joiden hiki on haiseva. Kassa karttui pienillä myyjäisillä, kokoontumisissa tehtiin käsitöitä ja heinäkuussa Ala-Kurikka vei martat moottorilla Arposenniemeen, jossa poimittiin marjoja, uitiin, voimisteltiin ja keitettiin kahvit. Talous ei edelleenkään ollut vankalla pohjalla, sillä vuoden loppupuolella päätettiin kerätä jokaiselta martalta markka, että saadaan kahvia. Pohja toiminnalle Honkalahdessa oli kuitenkin luotu.

Sotavuosina toiminta keskittyi avustamiseen

Talvisodan ajalta päiväkirjamerkinnät ovat vähäiset. Painopiste oli lottien avustamisessa ja reserviläisperheiden hyväksi tehdyssä keräyksessä. Apua tarjottiin muun muassa sukien neulomisessa ja ompelutöissä. Veitolan rannassa oli kerran viikossa pyykinpesutalkoot, jotta reserviläisille riitti puhdasta päällepuhuttavaa. Silittämiseen ja vaatteiden korjaamiseen saapui jokainen martta vuorollaan. Kaksi marthaa kiersi avustettavien perheiden kodeissa.

Sodan päätyttyä Honkalahden Marttakerho otti Kemijärven Hautajärveltä kummiperheen. Ensimmäinen lahjoitus käsitti neljä lakanaa, neljä tyynyliinaa ja kuusi pyyhettä. Myöhemmin kummiperheelle lähetettiin tilkkuja tyyntyjen täytteeksi ja järjestettiin iltamat, joiden tuotto ohjattiin perheen käyttöön.

Säännöstelyvaikeuksien vuoksi kerhon kokouksiin pyydettiin ottamaan omat sokerit ja pullat mukaan. Elintarvikkeita hankittiin ruokakorteilla ja pula-ajan ruokakurssille martat toivat raaka-aineita, joita korteilla onnistuivat saamaan. Konnunsuon retkelle kyyti järjestyi Hagmanin puuhiilikaasuttajalla.

Herra Kaivola antoi martoille
pyynnöstä keittiökasvimaata. Sitä
riitti seitsemälle martalle, noin aari
kullekin. Sato jäi niukaksi, sillä
evakkomatkan vuoksi kasvimaat
olivat koko kesän vailla hoitoa.

Vuoden 1942 alussa marttakerho otti kummilapsen Joutsenon sotaorpojen joukosta. Vajaan vuoden ikäiselle Matti-pojalle annettiin kuukausittain kahdensadan markan suuruinen avustus. Avustaminen loppui, kun Matti sai Ruotsista sotakummin. Tilalle perustettiin apurahasto, josta jaettiin avustuksia niitä tarvitseville.

Jatkosodan aikana martat ompelivat kapalovaatteita paikkakunnan varattomille äideille. Tuntemattomille sotilaille valmistui yksitoista vaatepakettia. Jäsenet saivat koulutusta erilaisista kotitalouteen liittyvistä asioista. Jäsenmaksu korotettiin vuonna 1944 kymmeneen markkaa ja hankittiin pellavaloukku.

Evakkomatka katkaisi jälleen arkisen elon. 29. marraskuuta 1944 pöytäkirjaan kirjattiin kotiutuminen kolmannelta evakkomatkalta. Jäsenmäärä oli tuolloin 15. Olot tasaantuivat ja marttatoiminnalle löytyi enemmän aikaa. Jäsenmäärä kääntyi kasvuun.

Näyttely kotien taide-esineistä vuonna 1946 oli yleisömenestys. Martat toivat yleisön katseltavaksi ryijyjä, keramiikkaa, maljakoita, tauluja, kuka mitäkin kotoaan halusi tuoda. Ajankohta oli palmusunnuntai ja myyntiin valmistetut piirakat, pikkuleivät ja mämmi menivät hyvin kaupaksi. Tuotto oli yli 7000 markkaa.

Kokoontumiset pidettiin kodeissa. Vuonna 1948 löytyy pöytäkirjasta merkintä, jonka mukaan tarjolla sai olla vettä, mehua tai korviketta. Kahvilleivän osallistujat toivat itse. Puheenjohtaja Elsa Marjanen muutti Amerikkaan. Johtokunnasta ei uutta puheenjohtajaa löytynyt, joten tehtävän otti hoitaakseen kerhon ensimmäinen puheenjohtaja Aino Järvinen. Ongelma lienee ajankohtainen monessa yhdistyksessä tänäkin päivänä.

Lihamyllly vaihtui kangaspuihin

Marttakerho oli vuosien varrella hankkinut pellavaloukun, mehumyllyn, kahvipannun ja kahvikuppeja, joita lainattiin ahkerasti. Seuraavaksi hankinnaksi päätettiin lihamyllly. Sopivaa ei löytynyt, joten päätettiin tilata kangaspuut. Kahvia sai vuosikymmenen vaihtuessa taas tarjota kerhoilloissa, mutta sen lisäksi vain pullaa, ei mitään hienompaa.

1950-luvulla painopiste siirtyi yhä vahvemmin toiminnan kehittämiseen. Kotitalouteen ja puutarhanhoitoon liittyvät kurssit ja eri aiheiset esitelmät kuuluivat monien marttailtojen ohjelmaan. Päätettiin, että keskusteluun tuli jokaisen mukana olleen martan osallistua. Vuosittaiseen ohjelmaan tuli mukaan vierailut Vesikkolan vanhainkodissa.

Ompelu- ja käsityöinnostus oli suurta. Neuvojen opastuksella syntyi marttapukuja, kesäpukuja, yöpukuja, hattuja ja käsineitä. Marttakerho tilasi jäsentensä käyttöön Sorja-kaavoja ja marttapuvun kaavat. Vuosikymmenen alkupuolella marttailat kirjattiin toimintakertomuksiin ompeluilloiksi. Aiheina olivat uusien vaatteiden ompelun ohella muun muassa vuodevaatteiden korjaaminen ja sukkien parsiminen. Talous oli niukkaa. Ruokamenojen kirjaaminen vihkoon auttoi suunnittelemaan kauppaostoksia.

26.-28.2.1962 Thunebergilla 20 jäsentä. Marttapukukurssi. Opettaja Inkeri Naakka. Kolmena päivänä puuhattiin, harsittiin ja opettajan pää taisi olla pyörällä vuorokauden umpeensa, niin ahkeria kurssilaisia tuli ja meni. Viimeisenä päivänä pistouvasi kerho pulla- ja kakkukahvit ja esiteltiin puolivalmiit Martta-puvut ja Liisa Mainelan valmis kesäpuku.

Raaka-aineiden valikoiman kasvaessa ravinnon terveellisyys nousi keskustelun ja kurssien aiheeksi. Tutustuttiin uusiin mausteisiin. Suolan ja pippurin ohella tarjottiin kokeiltavaksi fenkolia, sitruunamelassia, sellerinlehteä, kirveliä, lipstikkaa, persiljaa, kamomillaa, anista, meiramia, piparminttua, kuminaa, humalaa, vesikrassia, timjamia, salviaa, kynteliä, grillisuolaa ja me-yen-smaksaltia.

Ohjelmaan kuului myös kunnan ylläpito. Patakahjaan Thunebergeille tehtiin useita hiihtoretkeä. Maaliskuussa 1959 12 marttaa hiihti jäätä pitkin, kuusi tuli linjurilla ja perillä nautittiin kahvit ja perunakeitto, johon Aili Sallinen toi perunat kuorittuna ja muovipussiin pakattuna. Kodeissa pidetyissä ompelu- ja marttailloissa laulettiin, luettiin kiertokirjeet, esitettiin pieniä näytelmiä, lausuttiin runoja ja suunniteltiin tulevaa. Kun Annikki Siljander tuli valituksi kunnanvaltuustoon, marttasiskot kajauttivat hänelle seisten Porilaisten marssin. Ohjelmassa oli usein myös hengellinen osuus; lyhyt hartaus, rukous tai virsi.

Vuonna 1960 Patakahjassa.

Kuva Honkalahden marttojen arkisto.

Voimistellakin yritettiin, mutta ”jokaisella oli jotain vikaa, kenellä kiloja liikaa, kenellä tiukat liivit”. Ei tullut kuin yritys, harmitellaan päiväkirjassa.

Jäsenten ja heidän perheidensä merkkitapahtumat huomioitiin rotinakukista hautajaisiin ja syntymäpäivistä sairastuoteelle. Uusia koteja löytyi Aravasta, nykyiseltä osoitteelta Tasalantie 1:ssä sijaitsevasta kerrostalosta. Uutuuttaan hohtavia osakkeita ihasteltiin kukkakimppujen kera. Samoin käytiin katsomassa täysin remontoituja vanhoja koteja, joissa ”ves tulloo ja männöö ja vessakii on etteises.”

Matkailua ja avustamista

Vähäosaisten avustaminen jatkui. Kohteista saatiin liikuttavia kiitoskirjeitä. Simojärveltä tullut pitkä kirje alkoi näin:

”Siunausrikasta joulua! Olisittepa nähneet Simojärven lapsien silmät, kun he saivat lähettämämme vaatteet. Kalpeat posket saivat hieman väriä ja kirkas hymy helmeili heidän huulillaan. Ja Pikku-Katariina! Veimme eräänä iltana valkean pikkutakin, erään pikkumekon ja damaskit ja jotain muuta pikkutavaraa erääseen perheeseen. Katariina ei malttanut mennä nukkumaan koko iltana, vaan istui kaikissa tamineissaan ja katseli meitä kirkkailla silmillään. Ja Katariinan äiti. Kyynelsilmin hän kiitti ja kertoi kovasta elämästään.”

Kaikesta työstä ja toiminnasta huolimatta martat joutuivat jatkuvasti kamppailemaan jäsenmäärän kasvattamiseksi.

Innostus marttatyötä kohtaan paikkakunnallamme on osoittanut laimenemista, mutta lepo ei tehne välillä paha, kirjasi sihteeri erään toimintakertomuksen päätesanoiksi.

Jäsenmäärä kääntyikin kasvuun, kun pienen lepotauon jälkeen marttakerho hankki kortteja, joilla kutsuttiin henkilökohtaisesti tutustumaan marttailtaan.

”Olette tervetullut iltaamme, jos haluatte tutustua työhömmme ja marittoihimme. Käsiyönkin voitte ottaa mukaan. Ohjelman ohella emäntämme järjestävät tarjoilun. Olemme iloisia, jos voitte noudattaa kutsuamme.”

Näin kerhon jäsenmäärä kasvoi viidellä.

Marttailtojen esitelmien aiheet olivat moninaiset. Vuoden 1961 esitelmät olivat: Viljelemme vihanneksia, torjumme tuhoja; osamaksulla ostaminen; henkinen ravitseminen; vihanneksista virkeyttä; mitä ostetaan; raitis elämänmyönteisyys; tasapainoinen ihminen, mukava nainen.

Ulkomaan matkailu lisääntyi ja yhdeksi marttailtojen aiheeksi nousi matkakertomukset maailmalta. Matkailevat martat kertoivat kuvin ja sanoin käynneistään Bulgariassa, Ranskassa, Amerikoissa, Kreikassa, Teneriffalla, Italiassa, Sveitsissä ja Hollannissa. Lyhyemmille retkille kuten Kolmen Ristin kirkkoon, naapurikaupunkien uimahalleihin ja Lappeenrantaan Chymoksen teollisuuslaitokselle kaikki martat osallistuivat aktiivisesti.

Vierailulla Chymoksen teollisuuslaitoksella. Kuva Honkalahden marttojen arkisto.

Novelleja opintokerhona

1960- ja 1970-luvuilla kodinkoneet yleistyivät ja neuvojat kiersivät kerhoissa antamassa ohjeita pakastamisesta, mehunpuristimen käytöstä, koneellisesta pyykinpesusta ja pesuaineista. Marttailtojen ohjelmaa monipuolistivat rainaesitykset, joiden aiheet vaihtelivat kuvataiteesta neulontaoppeihin.

Mukaan tulivat myös opintokerhot, joiden aiheet vaihtelivat kodista ja ympäristöstä novellien tulkintaan. Novelli-illoissa käsiteltiin ainakin Ernest Hemingwayn Siisti valaistu paikka, Joel Lehtosen Muttisen onni ja Teuvo Pakkalan Maantieltä hän lähti. Keskustelu soljui vilkkaasti kahvikupin ääressä.

Puutarhainnostus oli valtava. Aiheeseen liittyvät kurssit saivat martat kokeilemaan uusia puutarhakasveja. Siemenistä tehtiin yhteistilauksia. Sadonkorjuun jälkeen vertailtiin onnistumisia, valmistettiin herkullisia tarjottavia ja vaihdettiin reseptejä.

Vastuuhenkilöiden taakan keventämiseksi nousi esiin ehdotus kokoontua vain kerran kuukaudessa, mutta jäsenistön toive toteutui ja entinen kahden kokoontumisen käytäntö jatkui. Jäsenmaksut kerättiin toistaiseksi henkilökohtaisesti käteisellä ja kokoukset kutsuttiin kokoon suullisesti. Vähitellen tilalle tulivat lehti-ilmoitukset ja pankkisiirtolomakkeet.

Martat koolla Ulrica Luostarisen kodissa vuonna 1977. Kuva Honkalahden marttojen arkisto.

Honkalahden Marttakerho oli aktiivisesti mukana Joutsenon Marttayhdistyksen ja muiden joutsenolaisten yhteisöjen talkoissa. Vuoden 1961 suuressa maatalousnäyttelyssä Honkalahden martat olivat mukana pitämässä ravintolaa. Menestys oli valtava. Näin saatiin varoja neuvontaan ja kursseihin.

Kotiseutujuhlassa vuonna 1964 Hiidenmäellä nähtiin opettaja Honkasen kirjoittama näytelmä Höyrylaiva Ilmarinen saapuu Honkalahteen, kuvaus vanhoilta ajoilta miesten rahdinajosta, metsänostoista ja Hackmanin sahan vaiheista. Marttojen työpanokseen kuuluivat lipunmyynti, näyttämön ja ympäristön siivous ja ravintola. Sihteeri ajoi autolla ravintolakalustoa ja astiastoja kirkolta ja takaisin.

Varainhankinnan kivijalka oli kahvitukset kunnan, seurakunnan ja muiden yhteistyökumppaneiden tilaisuuksissa. Kun kerho sai tarjouksen osallistua Pulpin eläkeläisten joululahjapakettien valmistelemiseen, otettiin se mielihyvin vastaan. Pulpin henkilöstöpäällikkö ehdotti patalappuja, mutta martat olivat toista mieltä ja paketteihin valmistui Honkalahdessa 75 pyyheliinaa. Hankituilla varoilla järjestettiin kursseja ja neuvontatilaisuuksia.

Tyttökerhon taival jäi lyhyeksi

Lasten ja nuorten saamiseksi mukaan toimintaan perustettiin tyttökerho. Johtajaksi lupautui Olga

Siljander ja nimeksi päätettiin Honkalahden Marttatyöt.

Kerhon neljännen vuoden toimintakertomuksessa todettiin mukana olleen 13 tyttöä. Retkiä tehtiin kaksi ja kurseja pidettiin kaksi. Posliininmaalaukseen kokoonnuttiin kolme kertaa. Joululahjoiksi tytöt valmistivat esiliinoja ja pölypyyhkeitä. Innostus kuitenkin laantui, eikä uusi tyttöjä löytynyt, joten vuonna 1960 kerho päätettiin toistaiseksi lopettaa.

1970-luvulla Marttatyttöjen toiminta jatkui Pikkukokki-ryhmässä, joka sekin vähitellen loppui osallistujien puutteeseen.

1980-luvulla toiminta oli vakiintunut. Jäsenmäärä kasvoi parhaimmillaan yli 40:een. Helppoa ei jäsenhankinta tuolloinkaan ollut. Tilannetta kuvaa toimintakertomuksen loppulause: *”Toivomme uusia jäseniä tänäkin vuonna. Nuoret rouvat suhtautuvat myönteisesti, mutta tapahtumiin ja jäseniksi heitä ei tule”*.

Piiriliiton suosituksen mukaisesti jäsenmaksu nousi jo uuden vuosikymmenen ensimmäisessä kokouksessa viidestä markasta kymmeneen markkaan. Siitä huolimatta rahastonhoitaja ilmoitti kassalippaan pohjan paistavan. Tilanteen kohentamiseksi vuokrattiin kahvikuppeja, kahvinkeitintä ja aiemmin hankittua neulomakonetta.

Marttailtojen ohjelmaan lisättiin arpajaiset. Voittajan velvollisuus oli tuoda seuraavien arpajaisten voitto ja monenlaista onnetar pääsikin arpomaan pakastemarjoista laastariin.

Toiminnan runkona olivat edelleen marttailat noin joka toinen viikko. Lisäksi retkeiltiin ja osallistuttiin Joutsenon Marttayhdistyksen yhteiseen toimintaan. Kurseja ja joulujuhlia pidettiin monivuotisen perinteen mukaisesti yhdessä Pulpin ja Ahvenlammen kerhojen kanssa. Juhlien ohjemaan löytyi lausujia, soittajia ja laulajia oman kerhon jäsenistöstä. Miehille suunniteltu kokkaustapahtuma onnistui hyvin, kun Kesolan koulun keittiössä mainittiin kokoontuneen ”13 herkuttelevaa ylen tyytyväistä herraa”.

Hackmanin 190-vuotisjuhlakahvitus vuonna 1980 oli Honkalahden martoille merkittävä ponnistus.

Työssä oli lähes 20 marttaa, joukossa tyttäriä ja tyttärentyttäriä. Palkaksi martat saivat teatterimatkan. Kohteeksi valittiin Kouvolan teatteri ja Masurkka-näytelmä.

Hackmanin juhlakahvitus. Kuva Honkalahden marttojen arkisto.

Tammikuun 1981 kokouksen avauksen yhteydessä puheenjohtaja Liisa Mainela iloitsi, että kerho oli taas saanut uuden jäsenen, kokoustalon emännän Martta Ahosen miniän, Terttu Ahosen, joka vuosikokouksessa valittiin hallitukseen. Ei tainnut anoppi arvata, kuinka pitkään pestiin miniä lupautui. Vuonna 1981 tuli voimaan sääntöuudistus, jonka mukaan puheenjohtaja valitaan joka toinen vuosi ja tehtävässä voi olla enintään neljä kaksivuotiskautta. Marttakerhoille annettiin mahdollisuus luistaa pykälästä. Näin mahdollistui Tertun huikea 22-vuotinen puheenjohtajakausi.

Honkalahden Marttakerhon 50-vuotisjuhlaa vietettiin Annikki Siljanderin kodissa. Paikalle oli kutsuttu perustajajäsenet. Juhlissa jaettiin 40- ja 20-vuotismerkit ja Ulrica Luostarinen luki kirjoittamansa historiikin sekä juhliville martoille kirjoittamansa runon.

Juhlivan kerhon jäsenet. Ansiomerkin saivat muun muassa Martta Ahonen ja Helena Ihalainen
Kuvat Terttu Ahosen kotialbumi.

Oi, Martta

*Sinä kulkija vuosikymmenten,
Sinä ahkera vaeltaja,
Sinä alati uskova
kotia palveleva Martta.*

*Sinä pyhiin vaeltaja
niiden vuosikymmenten,
Sinä aina ajatteleva,
vaatimaton Martta,
joka olet uskaltanut
katsoa eteenpäin.*

*Sinä kokouksista kotiin
rientävä Martta,
joka uurtaen olet
katsonut tulevaisuutta
rohkeasti yhdistäen
vanhaa ja uutta perinnettä
myös omassa arjessakin.*

*Sinulle kunnia kuuluu
juhlapäivänäsi!
joka tämä on
johon on kertynyt jo
paljon arkisia mietteitä
ja paljon arkisia askareita.*

*Ota onnittelut vastaan
Marttanainen
olet täysipituinen
ja pysy nuorena
ja tarmokkaana
Sinun arkisten
tehtäviesi rinnalla
tulevaisuudessakin.*

*Honkalahti 24.3.86
Kirjoittanut Ulrica Luostarinen,
joka Martta on.*

Lapset: Kirsi, s.-65, 165 cm/n:o 36, jalk. 37
Sirpa -68, 165 cm, jalkine 38
Päivi -74, 135 cm, -"- 34
Ari -75, 130 cm, -"- 34
Jani -79 100 cm
Timo s. 13.5.-82
Äiti 159 cm/ n:o 38, jalkine 39
Isä 168 cm/ n:o 48-50 -"- 42
Mummo n:o 44, jalkine 39
Viihtyisiä kerhoiltoja toivottaen
Kotiseuran Kummikerho ry.
Saima Paronen

Pitkän tauon jälkeen aloitettiin taas kummiperhetoiminta. Kummiperhe löytyi Rautavaaran pitäjämästä ja sinne kerättiin paketteihin käytettyjä, mutta hyväkuntoisia vaatteita.

Käyttäjiä vaatteille varmasti löytyi, sillä perheeseen kuului äidin ja isän lisäksi vuosina 1965, 1968 ja 1974 syntyneet työt sekä 1975, 1979 ja 1982 syntyneet pojat ja lisäksi mummo.

Sää oli marvailtojen keskustelunaiheista yleisin, mutta ei suinkaan ainoa. Mielenkiintoa vaihdettiin muun muassa vaaleista, matkailusta Venäjän maalla, Joutsenon uusista asuinalueista ja hautaamisesta, jonka nosti puheenaiheeksi autolautta Estonian uppoaminen myrskyisellä merellä. Vuosikokoukseen saavuttiin potkukelkoilla. Mainiota energian säästöä sodan riehussa Persianlahden öljykenttien alueella. 1990-luvun alussa kokoontumiskertoja vähennettiin noin yhteen kuukaudessa.

Laulut kuuluivat lähes jokaisen illan ohjelmaan, samoin käsityöt. Iltojen aikana valmistui yksi jos toinenkin sukkapari. Yhteinen käsityö oli Äiti Teresan-peitto. Sitä kokoonnuttiin viimeistelemään Tarjakselle. Värejä oli paljon ja lappuja aseteltiin sinne ja tänne ja lopulta aloitettiin ompelu. Loppujen lopuksi kävi niin, että sovittu järjestys meni sekaisin ja ompeluakin päätettiin jatkaa seuraavalla kerralla, lopputulos voitiin silti todeta kauniiksi.

Peitto on valmis ja kauniiksi todettu. Kuva Honkalahden marttojen arkisto.

60-vuotisjuhlaa vietettiin oman väen voimin Korvenkylässä. Ohjelmassa oli tutustuminen automuseoon sekä iltapala Karjalan Portin ravintolassa.

Monipuolisen toiminnan aiheuttamat kulut, jäsenmäärän lasku ja piiriliiton maksuosuuden nousu aiheuttivat jälleen päänvaivaa rahastonhoitajalle, joten 1990-luvun lopussa jäsenmaksu oli noussut 50 markkaan. Jäsenmäärä kävi alimmillaan kuudessatoista.

Martat ja rieska

”Höpsötysrieska” on ollut joutsenolaisten marttakerhojen ja -yhdistysten valmistama leivonnainen kautta vuosikymmenten. Kun Etelä-Saimaan Marttapiiriliitto vuonna 1976 järjesti Emäntäpäivät Tapiolan Emäntäkoululla, oli ohjelmassa järjestyksessä kolmannen rieskaemännän Kerttu Lähteen esitelmä rieskan valmistuksesta.

Joutsenon Opiston kansainvälisiä vieraita rieskakurssilla. Kuva Terttu Ahosen kotialbumi.

Honkalahden Marttojen Terttu Ahonen, 33. Joutsenon rieskaemäntä, on järjestänyt lukuisia rieskakursseja niin martoille kuin muille höpsötyksestä kiinnostuneille. Tänä vuonna Terttu ja Tertun rieska ovat saaneet laajalti julkisuutta, kun aihe otettiin mukaan Marttaliiton Ylämummola-hankkeeseen. Nyt rieskaa höpsötetään TikTokissa ja YouTubessa.

Toista joutsenolaista perinneruokaa, piranaa, on myös valmistettu ja maisteltu marntailloissa.

Jäseniä muistettiin merkkipäivinä onnittelukäynnein. Kirsti Tarjakselle skoolataan 1997. Kuva Honkalahden marttojen arkisto.

Tyrmäys Saimaankaupungille

Uusi vuosituhat toi Marttoille uudet puheen- ja pohdinnan aiheet. Valuutan vaihtuminen markasta euroksi pisti kertaamaan kuuden kertotaulua ja Marttaliiton sääntömuutos pohtimaan oman kerhon tulevaisuutta. Avuksi suunnitteluun saatiin Tuija Valjakka marttapiiriliitosta.

Jäsenmäärä pysyi alle 20:ssä, mutta marntailtoihin osallistui säännöllisesti lähes koko joukko. Illat vierähtivät tuttuun tapaan rattoisasti kahvitellen ja mitä erilaisimmista aiheista kuten elävästä ravinnosta, uusnatsimellakoista ja kantapään neulomisesta keskustellen. Huolta aiheuttivat muun muassa Suomeen tulvivat pakolaisjoukot ja pakolaisten sijoittuminen. Pöytäkirjoja lukiessa saa vaikutelman, että mikään elämän osa-alue ei ollut martoille vieras.

Suosittuja joulutunnelman luoja olivat lauluillat Pyrhösillä. Raili-martta laulatti ja talon pastori isäntä säesti pianolla.

Yhteistoiminta muiden Joutsenon marntakerhojen ja muiden yhteisöjen kanssa oli monipuolista. Esimerkiksi vuonna 2000 Honkalahden marntakerho oli mukana Etelä-Karjalan maanpuolustusjuhlan kahvituksessa, Talvisodasta 60 vuotta -tapahtuman kahvituksessa, Osuuspankin sijoitusneuvontainfossa, toripäivän suunnittelupalaverissa, toripäivän kahvitarjoilussa, yhteisessä saunaillassa Hinkanrannassa, kunnan 360-vuotisjuhlan kahvituksessa,

kaksissa piiriliiton talkoissa, sienineuvonnassa, särällä Lemillä, kunnan itsenäisyysjuhlassa ja kansalaisjärjestöjen itsenäisyyden iltajuhlissa.

Euroon siirtyminen vaikutti myös jäsenmaksuun. Ensimmäinen euromääräinen jäsenmaksu oli 11 euroa. Kassaa kartutti myös torikahvio. Kotimaan avustuskohde vaihtui Viron Avinurmeen.

Kun Etelä-Karjalaan suunniteltiin Lappeenranta-Joutseno-Imatra -Saimaankaupunkia, vieraili maakuntalehti Etelä-Saimaan toimittaja Honkalahden martraillassa, ja naiset saivat mielipiteensä lehden palstoille. Hanke sai tyrmäyksen äänin 7-4. Pelko palvelujen katoamisesta oli päällimmäinen syy kielteisyyteen. Kaksi marttaa äänesti ”tyhjää”. Martat olivat sitä mieltä, että päätökset tehdään kabineteissa kuntalaisia kuulematta.

Tutkainta vastaan on vaikea potkia. On tässä menty EU:iinkin ja euro otettu käyttöön, ja paljonko siinä on kansalaisia kuunneltu.

Kansainvälisyyttä kasvatusten

Jo vuonna 1974 marttatapaamisen opintoaiheena oli Silta suureen maailmaan eli Marttojen kansainvälinen toiminta. 1980-luvulla kansainvälisyys alkoi näkyä marttatoiminnassa entistä voimakkaammin. Joutsenon Marttayhdistys järjesti Somalia-illan, Honkalahdessa lähdettiin maailmalle keittiön kautta, ohjelmassa olivat muun muassa kiinalaiset ruuat ja eksotiset mausteet.

Honkalahden Marttojen kansainvälisen martan Tuija Maaret, Tuitu, Pykäläisen välityksellä marttailtoihin on saatu mukaan kansainvälistä väriä. Kuulumisia kasvatusten on välittynyt Liberiasta, Kongosta, Palestiinasta ja Afganistanista. Perinteisiin pikkujouluihin tuli kansainvälistä makua, kun Honkalahdesta tehtiin kattilamatka Kameruniin ja maisteltiin paistettuja plantaineja ja papukastiketta. Aina eivät kansainväliset vieraat ole päässeet vain terveisiä tuomalla. Heitä on ollut apuna ainakin Sataman Tornin haravointitalkoissa ja Opistolla konserttikahvituksessa. Honkalahden Martat toi Joutsenon kirjastoon vuonna 2011 Helinä Rautavaaran museon näyttelyn Tunnista tuntiin – naisen päivä Länsi-Afrikassa ja samana vuonna Naisia maailmalta – Sisua Suomeen näyttelyn Lappeenrannan kirjastoon. Tuija Maaret Pykäläinen ja Terttu Ahonen pystyttämässä kirjaston näyttelyä. Kuva Mirja Rantala.

Myös joutsenolaisten marttojen vitriinissä Joutsenon kirjastossa oli säännöllisin väliajoin erillä kansainvälinen toiminta.

Honkalahden Martat ry 2007 –

22.1.2007 vieraskirja:

Historiallinen kokous Heiskasella. Honkalahden Marttakerho lakkautettiin ja perustettiin Honkalahden Martat ry. Nimeksi olisi voitu valita myös Honkalahden Marttayhdistys. Kerho ehti toimia 70 vuotta ennen muodonmuutosta. Toivottavasti uusimuotoinen Martat jaksaa elää yhtä kauan kuin edellinen kerhokin.

Perustamiskirja:

Me allekirjoittaneet olemme perustaneet Honkalahden Martat ry -nimisen yhdistyksen, liittyneet siihen jäseniksi ja hyväksyneet sille liitteenä olevat säännöt.

Joutsenossa 12. päivänä helmikuuta 2007

Terttu Ahonen

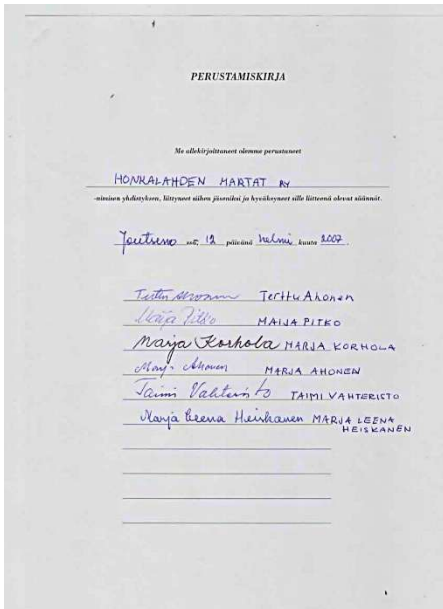
Maija Pitko

Marja Korhola

Marja Ahonen

Taimi Vahteristo

Marja Leena Heiskanen

Toimintaan rekisteröityminen ei suuremmin vaikuttanut.

Ensimmäisen kauden hyväksytyssä toimintasuunnitelmassa olivat marttaillat noin kolmen viikon välein pääosin jäsenten kodeissa, Ellin talvisaunalla käynti, allasjumppa Kangasvuokossa, teatterissa käynti Lappeenrannassa, laavuretki keväällä, liljajuhla puutarhamartan luona, ruokaretki ja pikkujoulu, torikahvitukset kaksi kertaa ja osallistuminen soveltuvilta osin Etelä-Karjalan Martat ry:n tarjoamiin ohjelmiin.

Samassa vuosikokouksessa kirjattiin ehdotus, että yhdistys voisi ottaa miesjäseniä. Asia jätettiin hautumaan. Virallisesti asiaan ei sittemmin ole palattu, mutta tänä päivänä miesjäsenet otetaan mielihyvin mukaan – on heitä pyydettykin.

Näin saatiin uusi yhdistys vauhtiin.

Siirtyminen tietokoneaikaan

Haasteita toimihenkilöille toi jäsenrekisterin ja toiminnan tilastoinnin siirtyminen verkkoon. Jos oli niiden ajan tasalla pitäminen käsipöydällä työstä, ei alku tietokoneella ainakaan helpottanut kirjaamista. Toimihenkilöiden vaihtuminen toi uusia ajatuksia tiedonkulun kehittämiseen ja

yhteydenpitoon. Luotiin omat kotisivut, mentiin Facebookiin ja Instagramiin jäsenistöä pidetään ajan tasalla sähköpostitse ja WhatsApp-ryhmän välityksellä. Nämä yhteydenpitovälineet eivät kuitenkaan ole kaikkien käytettävissä, joten puhelin on kautta vuosien ollut taattu tapa saada tietoa perille. Ehkä myös paras, koska samalla tulee vaihdettua muitakin kuulumisia.

Takavuosina eivät marttailtojen jumpat ja joogat innostaneet jäseniä. Uudella vuosituhannella kokeiltiin sauvakävelyä. Kovin suurta joukkoa ei tämäkään saanut liikkumaan, joten yhdessä reippailu kuihtui väen vähyyteen.

Sauvakävelijät lähdössä lenkille 2018. Kuva Mirja Rantala.

Vaihtelua marttailtohin on saatu muun muassa naurujoogasta, äänimaljarentoutuksesta, viininmaistajaisista ja laavuretkistä vuosien mittaan tutuksi tulleiden ravinnon ja kulttuurin oheen.

Joutsenolaisen perinteen ylläpito on vahvasti mukana toiminnassa. Tutuiksi ovat rieskan ohella tulleet kekri, tototus ja Joutsenon Opiston vaiheet. Vierailu Konnunsuon vankilamuseossa muistutti pitäjän pitkästä ja maineikkaasta vankilahistoriasta. Kädentaitoja on pidetty yllä omissa illoissa ja talkoissa, joissa on syntynyt sukia kotipalvelun asukkaille ja uuden paloaseman henkilöstölle omista taidokkaista käsitöistä puhumattakaan. Teatterissa käydään edelleen kerran tai kaksi vuodessa, kävivätpä Honkalahden Martat Pasilassa Stadi vs Lande -ohjelman yleisönäkin.

Tuliaisina reissulta oli viisi koronatartuntaa. Onneksi pandemian pahin vaihe oli jo ohitettu, joten oireet olivat lieviä. Itse pandemia sen sijaan esti henkilökohtaiset kontaktit täysin ja pisti toimintasuunnitelmat uusiksi. Tutuiksi tulivat niin Teams kuin Martta-live ja hybridikokoukset ja -koulutukset. Yksin asuvia jäseniä muistettiin puheluin.

Kokoontumispaikka Joutsenon Opistolle

Marttailtojen järjestämisestä kotien ulkkopuolella oli keskustelu ensimmäisen kerran vuonna 1964. Kaupunkiliitoksen jälkeen entinen kunnan-/kaupungintalo siirtyi yhdistysten käyttöön. Kyselyistä huolimatta tilaa Honkalahden Martoille ei talosta löytynyt. Joutsenon Opisto sen sijaan suhtautui pyyntöön myönteisesti ja vuodesta 2020 se on ollut kokoontumispaikkana. Samalla yhteistyö, joka

sai alkunsa takakonttikirppiksestä opiston pihalla, on entisestään syventynyt.

Marttaillat ovat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kaikille avoimia ja niihin kutsutaan mukaan opiston opiskelijat ja henkilökunta.

Yhteistyössä Joutsenon Opiston kanssa on järjestetty muun muassa vuonna 2022 ilta, jossa Eino Ahonen oli kertomassa alueen historiasta, rehtori Ulla Huhtilainen oppilaitoksen tästä päivästä. Kuva Mirja Rantala.

Jos oli takavuosina marttailloissa laulettu Marttalaulun lisäksi kaikki kansakoulujen laulukirjoista tutut laulut ja jokunen virsikin, on tämä osuus jäänyt tyystin pois. Kun takavuosien marttakursseilla pannuissa paistuivat silakat ja kattiloissa porisivat keitot, perehdytään tällä hetkellä ruuanvalmistukseen paikan päällä harvemmin. Ketjukoulutukset tarjoavat yhdistyksille mahdollisuuden välittää tietoa ja taitoa jäsenilleen ja leivonnaiset valmistuvat kodeissa ja ne menevät myyntiin joko joutsenolaisten marttojen yhteistuumin pyörittämään kesätorin kahvioon tai omiin myyjäisiin ja kahvituksiin.

Honkalahden Marttojen jäsenmäärä on vaihdellut pöytäkirjojen mukaan 15:sta 48:aan. Marttailtoihin ja -tapahtumiin on lähdetty matkojenkin päästä paitsi oppimaan uutta myös tapaamaan muita ja vaihtamaan ajatuksia. Tänä päivänä peräänkuulutetaan kohtaamispaikkoja.

Marttakokoontuminen kahvitteluineen, ohjelmineen ja vapaaehtoisine käsitöineen on kohtaamispaikka parhaimmasta päästä.

Kahvipussiaskartelua 2024. Kuva Mirja Rantala.

”Tällaisen kerhon työ on kuitenkin suuri voimavara. On tärkeää, että me käymme yhdessä pohtimassa asioita ja kannamme toistemme vaikeuksia”, todettiin Honkalahden Marttojen toimintakertomuksessa vuonna 1962.

Honkalahden Marttakerhon puheenjohtajat:

1936-	Aino Järvinen
1938-	Elsa Marjanen
1940-	Ida Perälä
1941-	Marita Thuneberg
1947-	Aino Järvinen
1948-	Iiri Veitola
1950-	Aili Sallinen
1955-	Olga Siljander
1959-	Aili Sallinen
1961-	Martta Ahonen
1966-	Annikki Siljander
1972-	Annikki Korkeila
1980-	Liisa Mainela
1981-	Taimi Vahteristo
1993-	Terttu Ahonen

Honkalahden Martat ry:n puheenjohtajat

2007-	Terttu Ahonen
2015-	Anu Saarinen
2017-	Mirja Rantala
2025-	Marita Pirkka

Joutsenossa on tällä hetkellä 12 toimivaa yhdistystä:

Anolan martat, Honkalahden martat, Joutsenon Kankaan martat, Joutsenon Kirkonseudun martat, Karsturannan martat, Kivisaaren martat, Korvenkylän martat, Kuurmanpohjan martat, Kähäriälän martat, Pätilän martat, Rauhan martat ja Varpu Martat.

Lakkautettuja kerhoja ja yhdistyksiä on 14: Aholan martat, Ahvenlammen martat, Haukilahden martat, Joutsenmartat, Jänhiälän martat, Karjalaisenkylän-Parjalan martat, Konnunsuon martat, Leppälän martat, Lipiälän martat, Nevalan-Ravattilan martat, Penttilän martat, Pulpin martat, Suokumaan martat ja Vesikkolan martat.

Kuohuviininmaistajaiset 2025. Kuva Lassi Rantala.

Lähteet:

Etelä-Saimaa

Honkalahden Marttojen arkisto

Lappeenrannan kaupunginarkisto

Tuula Partanen, Joutsenolaisen marttatoiminnan 100-vuotishistoriikki

